

acquisition of many prepositive syntaxemes some features of determinants or, in another terminology, topics that limit the sphere of opinions' fairness expressed by predicative basis. In accordance with the aim of the article forms of locative case are described in the structure of Ukrainian proverbs. These forms in the proverbs show not all the syntaxemic functions inherent them in the language. Further analysis of the prepositive syntaxemes was aimed at fixing their function of determinants (topics). This function allows to prepositive syntaxemes to limit the sphere of opinions' fairness that predicate basis of proverbs creates. The article defines the real and potential possibilities of syntaxemes, expressed by forms of the locative case, to the acquisition of the properties of the determinant (topical), as well as the syntactic factors that hinder this process are outlined. The most frequent reason that interferes with the appearance in forms of locative case functions of determinant (topical) is that they can perform another function – the function of the semantically binding component of the sentence. The article introduces a new approach to the description of Ukrainian paremias, its results are important for explaining the aphoristic proverbs, they open prospects for comparative and typological research. Restrictive syntaxemes have specific semantic syntactic properties that do not allow them to use traditional methods of parsing. In the article is find theoretical base for interpretation restrictive syntaxemes in the structure of Ukrainian proverbs.

**Key words:** syntax; semantics; the structure of Ukrainian proverbs; determinants; topic.

УДК: 372.461-043.83:371.134:81'366.584.3:338.48-047.22

Попович Вікторія Іванівна,

здобувач,

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

### ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТУРИСТИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ

Досліджено теоретичні аспекти формування мовленнєвої культури майбутніх фахівців з туристичного обслуговування у професійній підготовці. Розкрито сутність понять «культура мови» і «культура мовлення» або «мовленнєва культура», що співвідносяться між собою так само, як мова і мовлення, тобто як загальне і конкретне. Доведено, що створення умов для набуття необхідних компетентностей упродовж життя сприяє продуктивності та конкурентоспроможності людини на ринку праці. Набуття життєво важливих компетентностей дає змогу молоді орієнтуватись у сучасному суспільстві, інформаційному просторі, швидкоплинному розвитку ринку праці, подальшому здобутті освіти, а формування мовленнєвої культури сприятиме розвитку зв'язного мовлення, удосконаленню загальної культури майбутнього фахівця туристичної сфери.

**Ключові слова:** культура мови, мовленнєва культура, фахівець з туристичного обслуговування, фахова компетентність, туристичні послуги.

**Постановка проблеми.** Розвиток соціально-економічних і політичних відносин в українському суспільстві зумовили необхідність перегляду вимог до організації та реалізації навчально-виховного процесу. Насамперед, організація навчально-виховного процесу повинна відповідати принципам гуманності, гуманітаризації, індивідуалізації, диференціації та демократизації на всіх етапах і у всіх ланках освіти, викладач і студенти мають бути активними учасниками педагогічного процесу. Створення умов для формування мовленнєвої культури майбутніх фахівців туристичної галузі сприятиме продуктивності та конкурентоспроможності їх на ринку праці; зменшенню безробіття завдяки розвитку гнучкої (адаптивної) та кваліфікованої робочої сили; розвитку середовища для інноваційних перетворень у умовах глобальної конкуренції.

**Аналіз основних досліджень і публікацій.** Поняття «культура мови» і «культура мовлення» або «мовленнєва культура» співвідносяться між собою так само, як мова і мовлення, тобто як загальне і конкретне.

Питання мовленнєвої культури, культури мови у своїх працях досліджували вітчизняні й зарубіжні вчені, а саме: І. Білодід, О. Біляєв, Б. Головин, П. Дудик, С. Єрмоленко, В. Русанівський, Л. Струганець та ін. Водночас потрібно згадати й про такий напрямок лінгвістичних досліджень, представники якого вважають за доцільне оперувати поняттям «культура мови», у разі якщо йдеться про окрему лінгвістичну дисципліну. Так, наприклад, у дисертаційному дослідженні Л. Струганець з огляду на наукові положення, які розроблені відомими вченими І. Білодідом, С. Єрмоленко, В. Русанівським, одним із можливих визначень культури мови називає сукупність комунікативних якостей літературної мови, що виявляються за різних умов спілкування відповідно до мети і змісту висловлювання [13, с. 19]. Культура мови, підкреслює О. Біляєв, є показником її унормованості, що визначається загальноприйнятими нормами – орфоепічними, лексичними, словотворчими, граматичними, правописними та стилістичними [2, с. 38]. Вчений наголошує, що, спираючись на здобутки мовної культури, мовленнєва культура включає в себе, по-перше, безумовне дотримання у усному мовленні й на письмі норм

літературної мови; по-друге, мовленнєву майстерність того, хто говорить або пише [2, с. 39].

Мовленнєва культура, за П. Дудиком, – це найраціональніше, стилістично вмотивоване користування всіма мовними одиницями [8, с. 31]. Мовленнєва культура формується багатством словника, досконалим володінням способами поєднання слів у речення, умінням розрізнити нейтральні і стилістично марковані мовні одиниці, недопущенням стильового та експресивного дисонансу, фонетико-інтонаційною виразністю (в тому числі володінням темпом, ритмом, силою голосу), знанням психологічних особливостей народу, якому належить конкретна мова. М. Ілляш наголошує, що в термінологічному поєднанні «культура мовлення» доцільно вказати на три основні значення, а саме: володіння літературними нормами на всіх мовленнєвих рівнях, в усній та писемній формах мовлення, уміння користуватися мовностилістичними засобами і прийомами з урахуванням умов і цілей комунікації; упорядкована сукупність нормативних мовленнєвих засобів, вироблених практикою людського спілкування, які оптимально виражають зміст мовлення задовольняють умови і мету спілкування; самостійна лінгвістична дисципліна [10, с. 46].

Отже, поняття «культура мовлення» має теоретичний і практичний аспекти, які не можуть бути вичерпані ніколи, бо виявляють себе щоразу для кожного мовця неповторно, не можуть передбачити всі можливі ситуації функціонування індивідуального мовлення [10, с. 51 - 52]. У своїх працях Б. Головин зазначає, що поняття «мовленнєва культура» має два семантичні аспекти, а саме: сукупність і система комунікативних якостей мовлення; вчення про сукупність та систему комунікативних якостей мовлення [7]. Л. Введенська та Л. Павлова вважають, що мовленнєва культура – «сукупність таких якостей, які здійснюють найкращий вплив на адресата із урахуванням конкретних обставин і у відповідності до поставленого завдання» [4]. Указаний феномен Л. Барановська розглядає як якість мови, що реалізується в процесі мовлення, виявляється в дотриманні мовцем нормативності мови: умінні варіативно, логічно, ясно, зрозуміло, доречно, виразно, різноманітно

й естетично висловлювати думку [1, с.33-37]. А. Богуш підкреслює, що з практичного погляду мовленнєва культура – це бездоганно правильне використання лексичних, граматичних, орфоепічних, стилістичних, фразеологічних норм літературної мови, вживання нормативних наголосів у словах, вміння активно застосовувати в мовленнєвій практиці мовні закономірності, «мовні ідеали», притаманні тільки цій мові [3].

Г. Сагач вказує на зв'язок мовленнєвої культури із риторикою і зазначає, що культура мовлення «вивчає такі комунікативні якості мовлення, як правильність, ясність, точність, образність, стислість, експресивність, доцільність, які в системі створюють такий феномен, як «благородство» мовлення» [11].

Видатний український мовознавець М. Жовтобрюх під мовленнєвою культурою розуміє, насамперед, додержання правильної літературної вимови, правопису, лексичних і граматичних норм, прийнятого в літературній мові наголошування слів. Водночас вказане поняття, як підкреслює учений, охоплює вміння найточніше і найповніше висловлювати будь-яку думку, логічно її розгортати, добирати слова, фразеологічні звороти та граматичні форми, які стилістично доречні; творчо використовувати мовні скарби для вираження понять із різних галузей життя народу [9, с.3-4].

У педагогічній науці недостатньо розробленими лишаються положення про структуру, умови, технологічні аспекти формування мовленнєвої культури майбутніх фахівців з туристичного обслуговування, для яких ця культура є категорією функціонального. Належний розвиток мовленнєвої культури можливий лише в загальній системі становлення студента, у тісному зв'язку з профільними дисциплінами, які разом із лінгвістичною підготовкою створюють теоретичний і практичний фундамент для моделювання повноцінної мовної особистості фахівця.

**Мета статті:** теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування мовленнєвої культури майбутніх фахівців з туристичного обслуговування.

**Результати дослідження.** Стрімкий розвиток науково-технічного прогресу, соціально-економічні зміни у суспільстві передбачають інноваційну модель розвитку економіки країни, потенційно дієвим фактором якої є вища освіта. У зв'язку з цим важливим завданням вищих навчальних закладів є пошук сучасних прогресивних підходів до підготовки фахівців нової генерації. Набуття життєво важливих компетентностей може дати змогу молоді орієнтуватись у сучасному суспільстві, інформаційному просторі, швидкоплинному розвитку ринку праці, подальшому здобутті освіти, а формування мовленнєвої культури сприятиме розвитку зв'язного мовлення, удосконаленню загальної культури майбутнього фахівця туристичної сфери.

Тому завдання удосконалення організації навчального процесу в підготовці фахівців з туристичного обслуговування, формування їх професійних і ділових якостей на сьогодні є головним як для програми подальшого розвитку туризму, так і для становлення освітньої системи в країні в нових перехідних умовах. Фахівець із туризму займається реалізацією комплексу туристичних послуг, вивчає вітчизняний та закордонний ринок цих послуг, робить аналіз змісту, вартості, особливостей послуг готелів, музеїв, транспортних підприємств. Він бере участь у розробці внутрішніх та міжнародних маршрутів, самостійно здійснює підготовку даних для складання кошторисів турів та екскурсій, проводить рекламну діяльність із метою залучення громадян до оздоровлення, проведення змістовного дозвілля, ознайомлення з історико-культурною спадщиною, природним середовищем. Надає повну інформацію про обсяг, умови і якість туристичних послуг. Самостійно складає угоди на туристичні послуги та веде контроль за їх виконанням. Спеціаліст туристичної галузі повинен мати аналітичне мислення, гарну пам'ять, бути уважним, комунікабельним та цілеспрямованим, знати іноземні мови.

Існують три аспекти підготовки фахівців, що важливі для будь-якої сфери туризму: фундаментальне навчання (теоретичні

знання), яке відповідає за отримання знань згідно з навчальним планом спеціальності; технічне навчання (практичні знання), яке відточує майстерність і розробляє навички, необхідні для даної спеціалізації; особисті здібності (психологія і самовдосконалення), що відображають особисті якості фахівця [12, с. 32].

Т. Трусова вважає, що невід'ємними умовами нової, більш якісної підготовки фахівців (у тому числі магістрів) з туризму повинні стати [14]: поєднання теорії і практики; введення у навчальний план кількох іноземних мов; поглиблення вивчення таких навчальних курсів, як «Психологія» та «Конфліктологія», «Етика бізнесу» тощо; активно залучатись до іноземних програм (наприклад Європейська асоціація професійних шкіл готельного і туристичного профілю (АЕНТ), Темпус (Tempus, Trans-European Mobility Partnership Scheme for University Studies), «Вікно для зовнішньої співпраці», «Молодь у дії» (You thin Action Programme), створених з метою співпраці та мобільності у сфері туристичної освіти, а також переймати досвід [5, с.24]. На сучасному етапі, коли професійна освіта, зокрема туристична, виступає посередником інтеграційних процесів, сфера послуг потребує спеціалістів, які володіють інноваційними технологіями та програмами, особливостями спілкування з клієнтами, іноземними мовами та толерантним мисленням.

Наслідком професійного зростання особистості майбутнього фахівця та розвитку його професійних здібностей є фахова компетентність, яку набуває студент. *Фахова компетентність* – здатність успішно виконувати професійні завдання й обов'язки тієї посади, на яку людина претендує. Це освітньо-кваліфікаційна характеристика фахівця, зокрема:

1) ґрунтовні знання із загальноосвітніх і фахових дисциплін (загальна ерудиція);

2) володіння професійною технологією – здатність мобілізувати знання та вміння для вирішення конкретних професійних проблем;

3) висока кваліфікація, яка характеризується поліфункціональністю – уміння переносити набуту здатність виконувати виробничі завдання на різні ланки професійної діяльності;

4) уміння аргументувати способи вирішення проблеми на різних рівнях активності;

5) уміння співпрацювати з колегами (співдружність, взаємодопомога);

6) професійна компетентність асоціюється з успішною поведінкою фахівця в нестандартних ситуаціях, із неформалізованою взаємодією з партнерами, умінням оперувати суперечливою інформацією або з динамічними системами.

Освітньо-кваліфікаційна характеристика випускника вищого навчального закладу є галузевим нормативним документом, в якому узагальнюється зміст вищої освіти, тобто відображаються цілі вищої освіти та професійної підготовки, визначається місце фахівця в структурі галузеві економіки держави і вимоги до його компетентності, інших соціально важливих властивостей та якостей. Цей стандарт є складовою галузевих стандартів вищої освіти, в якій узагальнюються вимоги з боку держави, світового співтовариства та випускників до змісту вищої освіти. Він відображає соціальне замовлення на підготовку фахівця з урахуванням аналізу професійної діяльності та вимог до змісту вищої освіти з боку держави та окремих замовників фахівців. Освітня програма визначає галузеві кваліфікаційні вимоги до соціально-виробничої діяльності випускників вищого навчального закладу з певних спеціальностей певного освітньо-кваліфікаційного рівня та державні вимоги до властивостей та якостей особи, яка здобула певний освітній рівень відповідного фахового спрямування.

Відповідно до Національної рамки кваліфікацій фахівець з туристичного обслуговування може розв'язувати типові спеціалізовані задачі в певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування положень і методів відповідної науки і характеризується певною невизначеністю умов. В описі кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста з

туристичного обслуговування зазначено, що він повинен володіти широкими спеціалізованими фактологічними та теоретичними знаннями, набутими у процесі навчання та/або професійної діяльності, має розуміти (усвідомлювати) рівень цих знань; умінь розв'язувати типові спеціалізовані задачі широкого спектра, що передбачає ідентифікацію та використання інформації для прийняття рішень; планувати, зокрема розподіл ресурсів, аналіз, контроль та оцінювання власної роботи та роботи інших осіб. Повинен виявляти здатність до взаємодії, співробітництва з широким колом осіб (колеги, керівники, клієнти) для провадження професійної або навчальної діяльності, також бути здатним виконувати управлінські функції та приймати рішення у звичних умовах з елементами непередбачуваності; покращувати результати власної навчальної та/або професійної діяльності і результати діяльності інших; виявляти здатність до подальшого навчання з деяким рівнем автономності [6, с. 7-8].

Складниками професійної культури та мовленнєвої культури є професійна компетентність, мовленнєвий розвиток, системний світогляд, удосконалення культури мовлення, модельне (професійне) мислення, а також професійна творчість і професійна рефлексія (критична об'єктивна самооцінка).

У структурі професійної культури розрізняють також психологічну культуру. Так, наприклад, О. Видра розглядає психологічну культуру майбутнього фахівця як складник його загальної і професійної культури, що є системною характеристикою особистості студента, і являє собою соціально, онтологічно та внутрішньоособистісно детермінований рівень засвоєння, усвідомлення, використання і функціонування спеціальних

психологічних цінностей, у якості яких є ефективні професійно-психологічні знання, вміння, навички, здібності до професійної, психолого-педагогічної і трудової діяльності особистості. Важливим складником професійної культури є оволодіння професійною етикою як особистою відповідальністю за наслідки своєї роботи. Бути відповідальним – це навчитися робити вибір і відповідати за нього. Почуття провини і покарання не дають можливості вибирати. Водночас почуття відповідальності дає змогу формулювати оригінальні думки і створювати нові засоби поведінки. Тому й треба сприймати невдачі як життєві уроки, а перепони – як можливість зробити по-іншому.

Професійна етика вимагає мати необхідний моральний стрижень особистості фахівця, який дає змогу йому брати відповідальність на себе, зберігаючи свою професійну честь і совість. Моральний стрижень – це сформоване ціннісно-смісловне ядро особистості. Як приклад, педагогічна етика вимагає від педагога надавати пріоритет інтересам вихованця; не допускати антигуманих наслідків своєї педагогічної діяльності; не принижувати людську гідність, не пригнічувати особистість студента.

**Висновки і перспективи подальших досліджень.** Формування мовленнєвої культури майбутніх фахівців з туристичного обслуговування у професійній підготовці відбувається упродовж всього періоду навчання у ВНЗ.

Перспективи подальших розвідок пов'язуємо із розробкою тестів, індивідуальних і групових творчих завдань, вправ із застосуванням інтерактивних методів навчання з метою удосконалення мовленнєвої культури майбутніх фахівців.

#### Список використаних джерел

1. Барановська Л. В. До теоретичних засад формування культури мовлення / Л.В. Барановська // Педагогіка і психологія. - 1997. - №3. - С. 33-37.
2. Біляєв О. Культура мовлення вчителя-словесника / О. Біляєв // Дивослово. - 1995. - №1. - С. 37-44.
3. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика: теорія і практика / А.М.Богуш - Запоріжжя: Просвіта, 2000 - 234 с.
4. Введенська Л. А., Павлова Л. Г. Культура і искусство речи / Л.А.Введенская, Л.Г. Павлова - Р-на-Дону: Феникс, 1998. - 112 с.
5. Волкова А. Ю. Професійно-практична підготовка майбутніх фахівців туристичного профілю як проблема порівняльної педагогіки / А. Ю.Волкова // Наукові записки НДУ ім. М.Гоголя. Психолого-педагогічні науки. - 2011. - №2 - С. 85-89
6. Галузекий стандарт вищої освіти України. Освітньо-кваліфікаційна характеристика молодшого спеціаліста. Галузь знань 1401 «Сфера обслуговування». Спеціальність 5.14010301 «Туристичне обслуговування». - К., 2013. - 25 с.
7. Головин Б. О. сновы культуры речи / Б.О. Головин - Москва: Высшая шк., 1980. - 335 с.
8. Дудик П. С. Стилистика української мови: Навчальний посібник / П. С. Дудик. - К., 2005. - С. 28-31.
9. Жовтобрюх Л. А. Культура мовлення і школа // Культура слова / М.А.Жовтобрюх - 1988. - Вип. 34. - С. 3-10.
10. Ильяш М. И. Основы культуры речи / М.И. Ильяш - К.; Одесса: Вища школа, 1984. - 162 с.
11. Сагач Г. М. Риторика: Навч. Посіб / Г. М.Сагач - К.: Ін-Юрс, 2000. - 217 с.
12. Сакун Л. В. Теория и практика подготовки специалистов сферы туризма в развитых странах мира: Монография / Л.В. Сакун - К.: МАУП, 2004. - 399 с.
13. Струганец Л. В. Культура української мови у мовна особистість учителя / Л.В.Струганец Дис. канд. філол. наук: 10.02.01 / Терноп. держ. пед. ун-т. - Тернопіль, 1996.
14. Трусова Т. С. Особливості професійної підготовки фахівців з туризму в Україні / Т. С. Трусова // Проблеми та технології підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації в умовах інноваційного розвитку суспільства: Матеріали наук.-практ. конф. - К.: ПНК, 2013. - С. 125-127.

*Исследованы теоретические аспекты формирования речевой культуры будущих специалистов по туристическому обслуживанию в профессиональной подготовке. Раскрыта сущность понятий «культура речи» и «речевая культура», которые соотносятся между собой так же, как язык и речь, то есть как общее и конкретное. Создание условий для приобретения необходимых компетенций на протяжении жизни способствует производительности и конкурентоспособности человека на рынке труда. Приобретение жизненно важных компетенций позволяет молодежи ориентироваться в современном обществе, информационном пространстве, скоротечном развитии рынка труда, дальнейшему получению образования, а формирование речевой культуры будет способствовать развитию связной речи, совершенствованию общей культуры будущего специалиста туристической сферы.*

**Ключевые слова:** культура речи, речевая культура, специалист по туристическому обслуживанию, профессиональная компетентность, туристические услуги.

*Formation of speaking culture of future tourist services specialist in the professional training is urgent nowadays. The main purpose of this article is justifying theoretically the pedagogical conditions of speaking culture formation of future tourist service specialists. To achieve this goal, we used a complex of interrelated scientific methods: theoretical methods, the use of which made it possible to analyze the philosophical, psychological, sociological and pedagogical literature for the reconstruction of the genesis of pedagogical searches in the context of the formation of speech culture of future tourist service specialists in professional training; a method of summarizing and interpretation of available scientific opinions regarding the formation of speech culture which would an objective analysis of scientific sources, methodological support of speech culture of future specialists in sphere of tourism; a structural method, which allowed to separate the different strategies and approaches to the forming of speech culture; empirical*

methods (pedagogical observation, interviewing, testing, analysis of the works) were applied to determine the level of speech culture of future tourist service specialists in professional training; sociological methods (interviews, survey) gave the opportunity to determine the level of speech culture of tourism industry students; statistical and mathematical methods of processing the data used for the experimental confirmation of the effectiveness of speech culture formation methods in professional preparation of future tourist service specialists. The scientific novelty consists in the fact that for the first time has been improved and acquired a further development of the issue of speaking culture formation of future tourist service specialists in professional preparation. The method of speaking culture formation of future tourist service specialists in professional preparation is introduced. The main approaches to the definition of the concepts of «culture of language and speaking culture» are analyzed. Ambiguity of data concepts is discovered. Practical significance consists in the development and implementation of pedagogical conditions of speech culture formation of future tourist services specialists in the professional training that promotes the activation of mastering educational material, has a positive effect in various areas of development of future professionals, provides a high level of communicative activities in the process of execution of creative tasks, forms the collective skills of cooperation, provides the opportunity to combine theoretical knowledge with practical activities.

**Key words:** language culture, speech culture, tourist service specialist, professional competence, tourist services.

УДК 37.013.3:930.2

Розман Ірина Іллівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,  
Мукачівський державний університет, м. Мукачеве

### ПОНЯТТЄВО-КАТЕГОРІЙНИЙ АПАРАТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

У статті розглядається комплекс ключових теоретичних концепцій історико-біографічних досліджень педагогічної термінології: «біографія», «біографіка», «біографістика», «біобібліографія», «персоналістика». Наголошується на їх відмінностях, правильного та доречного використання, з'ясовується їх семантика. Закцентовано увагу на відмінності у використанні даної термінології. Розглядається термін «біографістика» як особлива історична дисципліна, що вивчає досвід і теоретичні проблеми біографічних досліджень, розробляє методичні принципи підготовки різних типів біографічних видань, формує біографічні інформаційні ресурси. Підкреслюється необхідність диференціації вживання термінів «біографістика» і «біографіка».

**Ключові слова:** персоналістика, біографістика, біобібліографія, сучасна педагогічна термінологія, дослідження, ресурси інформації.

**Постановка проблеми.** Дослідження комплексу ключових теоретичних понять, які використовуються в історико-біографічних вченнях педагогіки. «Біографія», «біографіка», «біографістика», «персоналістика» – терміни, запозичені з інших наук. Враховуючи соціокультурні чинники, зумовлені низкою наукових змін, виникає цілий ряд похідних від даних термінів, наприклад: словосполучення «біографічний словник» – «біобібліографічний словник» (або довідник), «біографічна інформація», «біографічні відомості», «біографічні дані», латинське «personalia» та українські терміни – «персоналія», «персональні дані», «ресурси біографічної інформації», смислове наповнення яких на практиці виявляється доволі різним [1, с.22]. Виникає потреба з'ясувати роль педагогічної термінології в системі гуманітарних наук, класифікувати і визначити джерелознавчий комплекс досліджень даної тематики.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Розробці теоретичних основ вивчення поняттєво-категорійного апарату педагогічної біографістики присвячені роботи відомих науковців О.В. Сухомлинської, В.І. Попика, А.Л. Валевського, Ю.М. Лотмана, І.Ф. Петровської, С.М. Ляшко, Т.В. Добко, В.С. Чишко, О. Яценко, І.В. Стражнікової. В руслі наукового дискурсу вони визначають інструментарій і методичні підходи до наукових інтерпретацій поглядів та ідей відомих педагогів різних історичних періодів. Існує цілий ряд визначення понять, нововведень, змін лексичного значення поняттєво-категорійного апарату. Це означає спробу змінити підхід до системи навчання з метою конкретизації та удосконалення існуючого підходу до характеристики діяльності вчених та науковців. Дані нововведення не претендують отримати «титлу» абсолютно чогось нового, але обов'язково мають бути кращими та досконалішими. Інноваційний процес, в основі якого є відкриття в галузі педагогіки, повинен бути зреалізованим. Про це свідчать досвід відомих вітчизняних педагогів – В.О. Сухомлинського, С.Т. Шацького, С.Ф. Русової, вчителів-новаторів В.Ф. Шаталова, Ф. Аліскевича, І.П. Волкова.

**Мета статті:** теоретично обґрунтувати доцільність використання термінів «біографія», «біографіка», «біографістика», «біобібліографія», «персоналістика» в історико-біографічних дослідженнях.

**Результати дослідження.** Сьогодення характеризується неусталеністю термінології, розпливчастістю понятійного апарату,

яке нерідко вносить плутанину в розуміння об'єкта й предмета біографічних досліджень, ускладнюється визначенням видового, жанрового різноманіття біографічних праць і публікацій у наукових студіях. Сучасна історико-педагогічна наука має потужний матеріал щодо життя та діяльності видатних вчених-педагогів, освітян, активних дописувачів у педагогічні наукові джерела. Цьому слугують свідчення чисельного літературно-довідкового наукового матеріалу, тим самим супроводжується розвиток бібліографії, персоналістики, біографістики.

Моніторинг даних лексичних одиниць дає змогу вивчити методологічні засади, джерельний комплекс та технології дослідження педагогічних персоналій України. Серед науковців виникають термінологічні дискусії щодо узгодження деяких термінів. Так, існує визначення поняття «біографістика»: «наукова дисципліна, яка вивчає теорію, методологію, методику, історіографію, практику та термінологічний апарат історико-біографічних досліджень, джерелознавчі проблеми біографії та різноманітні види біографічної продукції» [3].

Сучасний етап розвитку світової історико-теоретичної думки, що характеризується акцентом на гуманізацію всіх сфер суспільного життя, визначив особливий інтерес до історії особи. Розвиток історичної науки призвів до того, що центр тяжіння у вивченні перенесено з окремих груп на індивідуума, з оточуючого людини середовища на особистість у конкретній історичній дійсності.

У зв'язку з цим виникли нові дисципліни, і, водночас, нові терміни. Процес диференціації знань, виокремлення біобібліографії як напрямку педагогічних досліджень, має на увазі проблеми, вирішення яких неможливо без врахування і використання досягнень в гуманітарних дисциплінах. Рівень розвитку науки в кінці ХХ ст. безпосередньо зв'язаний з використанням комплексного підходу (містить одну з передумов сучасного розуміння екзистенції).

Період інтенсивного пошуку наукового інструментарію щодо коректного підходу у визначенні поняттєво-категорійного апарату педагогічних досліджень активно відбувається з кінця ХХ століття. Мова не йде про установлення жорстких правил у вживанні того чи іншого терміну, так як це «лише призвело б до спрощення розуміння багатоманітності проблем наукових